

6. Милютіна І.М. Тестування як ефективний метод перевірки професійної компетентності студентів. [Електронний ресурс] Режим доступу: http://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/15024/
7. Панков А. Болонський процес в Україні: pro et contra. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.software-testing.ru>.
8. Паращенко Л.І. Тестові технології у навчальному закладі : метод. Посібник. Київ : ТОВ «Майстерня книги», 2006. С. 24–37.

Анастасія Деркач
студентка IV курсу СВО бакалавра
факультету філології й журналістики
імені Михайла Стельмаха
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського
(Наук. керівн. – д. філол. н., проф. Іваницька Н.Л.)

ВИВЧЕННЯ БУДОВИ СЛОВА В 5 КЛАСІ :

ВАРІАНТИ ОДНОГО УРОКУ

У сучасних програмах з української мови з важливе місце відводиться вивченню морфемної структури слова та елементів словотвору. Засвоєння цього матеріалу сприяє збагаченню дітей певною сумою знань про мову, осмисленню ними закономірностей правопису, а також розвитку логічного мислення й мовлення молодших школярів. Засвоюючи теоретичні відомості, учні розвивають на їх основі морфемно-аналітичні, конструктивні уміння і навички вживання споріднених слів у мовленнєвій практиці. Вивчення розділу «Будова слова» позитивно впливає на учнівське мовлення, тому що дає можливість зрозуміти функціональну роль кожної морфеми, усвідомити шляхи поповнення лексичного складу рідної мови.

Чинні програми з української мови для середньої школи передбачають вивчення морфемної будови слова і словотвору. У 5-му класі розширюють знання про значущі частини слова, поглиблюють поняття про різновиди морфологічного способу творення слів, ознайомлюються з неморфологічними способами словотвору, вчать розрізняти форми одного й того самого слова від новоутворених слів, оволодівають умінням аналізувати слова за їх морфемним складом.

У подоланні труднощів під час розробки уроків з вивчення будови слова і словотворення вчитель зобов'язаний дотримуватись як загальнодидактичних, так і специфічних принципів вивчення відповідного матеріалу. Під час опрацювання цих розділів учитель повинен застосовувати на уроках ефективні методи і прийоми для полегшення засвоєння і сприйняття матеріалу. Значне місце серед них посідають тренувальні вправи, пов'язані з морфемним і словотвірним розборами.

Постійний інтерес науковців, вчителів-практиків та методистів до словотвору як лінгвістичної галузі, проблем його вивчення, а також розвивальних можливостей уроків української мови в 5 класах свідчить про важливість окреслених питань у теоретичному та практичному аспектах.

Методичні й лінгвістичні й проблеми вивчення словотворення в школі були й залишаються об'єктом дослідження багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців і практиків (О. Біляєв, В. Горпинич, Н. Грипас, В. Горяний, С. Караман, І. Ковалик, В. Мельничайко, І. Олійник, М. Криськів, М. Пентиліук, Г. Передрій, М. Плющ, Л. Симоненкова, С. Чавдаров, М. Шанський та ін.).

Напрацювання В. Сєрикова, А. Хуторського, І. Якиманської, українських учителів і вчених (В. Білашова, Ю. Васєкова, О. Корсакова, С. Подмазіна, Г. Сподарика, О. Савченко, О. Сухомлинської та ін.) доводять, що саме особистісно зорієнтований підхід як модель навчання і виховання надає кожному учневі можливість реалізувати себе в пізнавальній та інших видах діяльності [3, с. 10].

Успішне засвоєння розділу «Будова слова. Словотвір» не можливе без упровадження загальнодидактичних принципів наступності й перспективності. У лінгводидактиці такі принципи розглядаються як важлива передумова успішного засвоєння школярами мовних явищ (М. Вашуленко, М. Львов, М. Пентилюк, К. Плиско). К.Плиско зазначає, що принцип наступності передбачає раціональне використання набутих раніше знань і навичок при вивченні нового мовного матеріалу і підготовку до свідомого сприймання наступних тем [3, с. 39].

Мета статті – запропонувати один із можливих варіантів уроку української мови в 5 класі, на якому вивчається тема: «Будова слова».

Вивчення української мови в школі передбачає, як відомо, реалізацію 3 основних завдань: 1) дати учням знання з мови і вміння використовувати їх у практиці; 2) розвивати мислення, творчі вміння й здібності; 3) виховувати національно свідому особистість.

Результативність цього і перебуває у прямій залежності від активної зацікавленості предметом, бажання знати його, тобто від рівня мотивації учнів до вивчення предмету.

Зацікавити, мотивувати учнів до вивчення будови слова можна шляхом уникнення одноманітності, шаблонності в роботі, використання таких форм, методів навчання, які збуджують пізнавальний інтерес і стимулюють самостійне мислення школярів. Поруч із пояснювально-ілюстративними прийомами вчитель повинен використовувати і нові особистісно-зорієнтовані, в яких посилений творчо-діяльнісний компонент. І починати таку роботу необхідно з 5 класу тому, що саме в цьому віці у дітей зникає безумовна мотивація до навчання і вчителю необхідно викликати і посилити власні мотиви у навчанні, викликати інтерес, сприяти кращому засвоєнню і запам'ятовуванні при вивченні теми «Будова слова».

Такі завдання вчителю вдасться реалізувати, використовуючи на уроках вивчення будови слова в 5 класі ігрові завдання та окремі інтерактивні технології навчання, які дають змогу створювати на уроці

ситуацію успіху. Тому можна запропонувати при вивченні теми «Будова слова» метод проєктів у 5-му класі. Такий варіант уроку дозволяє творчо проводити урок та розвивати особистісно зорієнтований підхід у навчанні. Наприклад, проєкт «Будова слова» [6, с. 39].

Можна запропонувати підсумковий урок – гра за темою «Будова слова». Метою уроку є узагальнити, систематизувати знання учнів; удосконалити вміння розпізнавати форми слова та спільнокореневі слова, вивчити навички розбору слів за будовою; розвивати вміння розпізнавати мовні явища, логічне мислення, пам'ять; виховувати любов до рідного слова.

Для закріплення вивченого з теми «Будова слова» урок проводиться у вигляді гри «Щасливий випадок» [6, с. 40]. У грі беруть участь 2 команди. Для актуалізації опорних знань учитель використовує презентацію. На першому слайді:

- *Який розділ науки про мову ми вивчаємо? Які поняття повинні засвоїти під час його вивчення? (Будова слова, основа, значущі частини слова, форми слів, спільнокореневі слова, корінь, префікс, суфікс, закінчення).* Під час уроку можна запропонувати гру «П'ятий зайвий». 1 команді прописуються слова: *Будівля, будувати, будильник, будова, будинок*; 2 команді: *Гірський, гора, погоріле, гірка, міжгір'я*. Знайти зайве слово.

Далі пропонуються завдання в формі геймів. Наприклад, Гейм № 1: «Далі, далі»

1. *Найменша неподільна одиниця мовлення (звук)*
2. *Основна одиниця мовлення (слово)*
3. *Слова, що мають кілька значень (багатозначні)*
4. *Словниковий запас мови (лексика)*
5. *Грамаітичне значення слова виражає... (закінчення)*
6. *Виражає лексичне значення слова ... (основа)*
8. *Частина слова без закінчення ... (основа)*
9. *Змінна значуща частина слова ... (закінчення)*
10. *Слова однакові за звуковою формулою ... (омоніми)*

11 . Головна значуща частина слова (корінь)

Гейм № 5 «Гонка за лідером»

1. Лінгвістична гра «Назви слово»

- 1. Слово із закінченням – А*
- 2. Слово із суфіксом – НИК .*
- 3. Слово із префіксом – ЗА*
- 4. Слово без закінчення*
- 5. Слово із нульовим закінченням*
- 6. Форма слова ШКОЛА*

На підсумковому етапі уроку можна запропонувати інтерактивну гру «Мікрофон» :

На сьогоднішньому уроці я дізнався ...

Я навчився утворювати ...

Я навчився розрізняти ...

Я зрозумів ...

Я повторив ...

Мені найбільше сподобалось...

На уроці я працював...

Узагальнення знань з теми «Будова слова» можна проводити в формі урок – казка «Подорож по підводному царстві Нептуна» [5, с. 10]. Наведемо уривок з уроку:

2.Психологічна підготовка учнів до сприймання матеріалу

1)Розповідь учителя. (на мультимедійному пристрої малюнок моря)

На дні моря стояв палац морського царя Нептуна. Рибки дуже любили подорожувати до Русалоньки, до сусідньої країни. Але, в цій країні був закон: «Ворота в королівстві відкриті тільки для слів!». Тому рибки об'єдналися в слово підводний. Але по дорозі рибки посварилися і переплуталися місцями. І біля воріт королівства охорона Русалоньки їх не пропустила. Рибки вирішили попросити допомоги в учнів 5 класу. А для того, щоб рибкам було легше

долати шлях, ви протягом уроку будете збирати мушлі за правильно виконане завдання.

II. Оголошення теми та мети уроку. Мотивація навчальної діяльності

-Ну що, діти, допоможемо рибкам. А також повторимо матеріал про будову слова.

Також на цьому уроці можна запропонувати такий прийом як «Слотвірна матриця». Наприклад.

- Давайте перейдемо до наступного завдання.

Завдання з 3 скрині-мушлі. Словотвірна матриця «Водяна лілія»

- Ви бачите на дошці гарну квітку, яка покоро закрита, щоб вона відкрилася, треба виконати завдання. Я зараз роздам кожній команді конверт, у якому є питання. Так, як наш урок присвячений воді, вам треба буде дати відповідь на поставлене питання, але щоб був спільний корінь – вод-.

- Команди по черзі зачитують питання і дають відповідь, якщо відповідь правильна, то пелюстка квітки відкривається.

1. Як називається той, який знаходиться, росте або живе під водою?

2. Спортсмен, який займається підводним спортом?

3. Міфічна істота, яка живе в озерах та річках?

(відкрилися всі пелюстки)

Тепер підрачуємо скільки правильних відповідей дала команда. Даю мушлі.

Отже, у статті ми дослідили, що під час вивчення теми «Будови слова» вчитель може використовувати різні варіанти одного уроку.

У системі уроків, метою яких є формування певних умінь, способів дій, треба розподіляти різні види вправ, що мають відповідати таким основним критеріям оптимізації: цілеспрямованість, системність і міра. Використання сучасних інтерактивних технологій та ігрових завдань підвищує рівень пізнавальної діяльності та мотивації учнів, зацікавлюють їх, як результат вивчення теми, так і самим процесом проведення уроку.

Список використаних джерел

1. Бутенко М. П. Українська мова, 5 клас: дидактичні матеріали до тем // Вивчаємо українську мову та літературу. 2007. Липень (№ 19–21).
2. Глазова О. П. Рідна мова. 5кл.: Плани- конспекти уроків. Харків: «Ранок»; «Веста», 2003. 366 с.
3. Плиско К.М. Принципи, методи і форми навчання української мови (Теоретичний аспект): Навч. Посіб. Харків: Основа, 1995. 240 с.
4. Пометун О.С. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання. Київ.: А.С.К., 2004. 82 с.
5. Романюк Є. У майстерні слова // Українська мова і література в школі. 2004. №4. С. 8–15.
6. Яворська С. Будова слова і словотвір // Українська мова і література в школі. 2000. №5–6. С. 39–42.

Дар'я Драпак

*студентка ІV курсу СВО бакалавра
факультету філології й журналістики
імені Михайла Стельмаха
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського
(Наук. керівн. – ст. викл. Пойда О.А.)*

ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ТЕМИ «ЛЕКСИКОЛОГІЯ» У 6 КЛАСІ

Сучасна освіта багата на різноманітні інформаційні педагогічні технології, які спрямовані на реалізацію мети, сучасних завдань освіти й заслуговують на увагу вчителів. Це і технології на основі особистісно-зорієнтованого педагогічного процесу, технології на основі активізації та інтенсифікації діяльності учнів, технології на основі дидактичного